

CINE NO CGAC

DE MUSSOLINI A BERLUSCONI: COMA UN XOGO DE MÁSCARAS

CICLO DE CINE ITALIANO

16 de xaneiro - 20 de febreiro

CICLO DE CINE SOBRE A FIGURA DO TRANSXÉNERO

marzo

CICLO DE CINE BRITÁNICO

abril-maio

Horario: 20:30 horas

Lugar: auditorio do CGAC

Entrada libre e gratuíta até completar as localidades

CINE NO CGAC

PROGRAMA 20 ANIVERSARIO

Cando o CGAC nace, en 1993, na VII edición de Cineuropa, na rúa Nova, bulían os nomes de Ken Loach, Krzysztof Kieslowski, Sally Potter ou Emir Kusturica. En Compostela, recentemente abertas unhas multisalas en Área Central, existían ademais os Multicines Valle Inclán e tres salas *oldstyle*: o Capitol, o Yago e o Avenida.

En novembro de 2013, Compostela é algo así como unha paréntese dentro da distopía que consome o estado da exhibición cinematográfica. A exhibición comercial abandonou a cidade e só emite, extra muros, sinais de oferta en 3D con superheroes e Disney Factory como menú non apto para cinéfilos.

Desde o CGAC nace unha opción se cadra utópica: recuperar o cinema coa cidade como colector. Logo destes vinte anos nos que, coa excepción de Cineuropa, se arrasou a paisaxe do cinema cívico, sensible, aberto á idea de creación, de risco, de tensión cultural e emotiva, o CGAC quere devolver o filme e a palabra: sesións durante a semana, ciclos con presentacións, películas en versión orixinal e unha programación coidada.

No marco da celebración destes vinte anos, a programación de *Cinema no CGAC* nace cunha referencia nostálgica: unha apertura de festa, vinte anos do Centro Galego de Arte Contemporánea e vinte anos sen Fellini. E con el, unha serie de obras mestras do cinema italiano contemporáneo, dun inédito Nanni Moretti á estrea absoluta de títulos como *Romanzo di una strage*, de Marco Tullio Giordana.

Tamén —seguimos coa referencia a 1993— a recuperación de *Orlando* de Sally Potter, que foi a película gañadora de Cineuropa aquel ano. E, canda ela, unha serie de películas que exploran a figura do transxénero.

E, por último, o terceiro eixo deste ciclo dedicado aos vinte anos pasados é un repaso ao cinema británico e airado que combatía daquela a contrarrevolución do thatcherismo: Mike Leigh e Ken Loach, na trincheira da defensa dun modelo social ameazado, teñen hoxe, coma onte, abondos motivos para seguiren na brecha.

DE MUSSOLINI A BERLUSCONI: COMA UN XOGO DE MASCARAS CICLO DE CINE ITALIANO

As nove películas que conforman este primeiro ciclo de cinema do CGAC en 2014 abren as súas ás sobre o que foi o século XX italiano. E, dun xeito rigoroso, non pode deixar de haber nelas unha análise dos tres sistemas políticos que dominaron ese século longo, desde 1920 e a instauración do fascismo até este 2013, xusto ao dobrar o Cabo de Fornos da defunción da mediocracia que demos en chamar berlusconismo. (Falamos de dous histrións, Mussolini e Berlusconi, non comparables en canto á súa repercusión histórica, xeoestratéxica e bélica; pero, ollo, si dignos de seren equiparados na súa capacidade para construír un réxime demagóxico, na súa utilización dos medios e dos baixos instintos para acaparar adhesión popular e tamén no tempo ao longo do cal ambos foron quen de prolongar o seu liderado).

Cara á metade da metraxe de *Girolimoni, il mostro de Roma* fai a súa aparición Benito Mussolini. É cando a actuación dun violador e dun asasino de nenas fai que se estenda a histeria nun pobo sobre o que Mussolini non hai tanto que acaba de soltar a súa rede na Marcha sobre Roma, e ante o cal é preciso dar contas máis pronto ca tarde e ofrecer o rostro dun culpable. A somatización do fascismo co asasino de nenos, máis obvia ca en *M, o vampiro de Düsseldorf*, de Fritz Lang, opta por enraizar esa enfermidade coa presenza corpórea do Duce en pleno apoxeo.

A Mussolini non volveremos velo representado neste ciclo, aínda que a súa sombra esta ben presente en dous filmes que, de maneira no fondo non tan distinta, nos amosan o seu ocaso. En *La lunga notte del 43* e en *Salò o les 120 giornate di Sodoma* represéntase o tempo de caos e de violencia e represión exacerbadas xerado polas derrotas do Eixe. O filme de Vancini reconstrúe, cunha elocuencia dramática formidable, o massacre da poboación civil en Ferrara tras a caída de Mussolini. Pasolini, pola súa banda, atopou material para a súa película involuntariamente testamentaria na delirante fuxida cara a adiante da coñecida como República de Salò, cando, coa guerra xa perdida, un grupo de resistentes fascistas se dedica a unha ritualización do sexo e da morte. A medida que avanzan, no tempo presente, as investigacións reactivadas sobre o asasinato político de Pasolini, abúndase na teoría de que o secuestro dos orixinais de *Salò* serviu como cebo para atraer o cineasta e intelectual á celada mortal que marcou unha das cimas da estratexia da tensión e os anos de chumbo da Italia do setenta.

Os outros dous picos desa década de estremecementos colectivos foron o asasinato de Aldo Moro e a matanza da Piazza Fontana, o atentado da extrema dereita de Ordine Nuovo no ano 1969, en Milán. En *Romanzo di una strage*, incomprensiblemente inédita no noso país, recréase, co coñecemento que hoxe se ten daquel atentado, o que foi o punto culminante da estratexia que debía concluír cun golpe de estado neofascista, o do Príncipe Negro, Borghese. Marco Tullio Giordana, do que en España só vimos *La meglio gioventú*, un concepto de drama político máis desconxestionado ca o modelo canónico do xénero (o dos mestres Francesco Rossi ou Elio Petri), pero debedor das súas pegadas, nun paso rasante pola Italia do foxo, onde non falta, por certo, a presenza icónica do arriba citado Aldo Moro.

Á vez que todo isto removía os cimentos do país, unha certa parte da intelectualidade de esquerdas, en sintonía co que preconizaban Jean-Paul Sartre ou, directamente inserido no mundo do cinema, Jean-Luc Godard, móvense xa lonxe das comportas do sistema, afastados da oficialidade política. Bernardo Bertolucci, naqueles anos subxugado pola figura de Godard, non é xa o comunista orgánico de *Prima della rivoluzione*, senón que opta pola protesta contracultural. *Partner*, co seu declarado apoio ao Viet Cong, á acción directa, á deslexitimación do poder, é un dos máis reveladores emblemas do cinema do 68, xa non italiano, senón de calquera procedencia.

Coas bases dun xogo escénico, o da representación dunha obra teatral de Dostoiévski, Bertolucci desenvolve un exercicio de esquizofrénica viveza, con Pierre Clementi encarnando o Jeckyll e o Hyde daquela esquerda convulsa. Cando tanto se falou dos secuestros e das prohibicións de *Last Tango in Paris*, talvez sexa o momento de asomarnos á máis descoñecida das obras de Bertolucci e de preguntarnos cales foron as razóns de fondo políticas que levaron a que non se estrease nos Estados Unidos ou en México (dous dos puntos quentes das revoltas do 68) até 1974 e 1976, respectivamente; ou a que en Inglaterra, por exemplo, nunca chegase a autorizarse a súa estrea. Talvez, a prol dese sentido seguramente caduco que é a curiosidade intelectual, pague a pena descubriremos *Partner* case cincuenta anos despois.

Comezamos este texto falando de Mussolini e de Berlusconi. O que existiu entre ambos, a Primeira República italiana, desde 1945 até a súa implosión en 1992, tivo un cérbero vitalicio: cando Paolo Sorrentino afrontou narrar a peripecia vital —isto é, política, para el non existiu outra cousa— de Giulio Andreotti, parecía inimaxinable como se podía abranguer ese *biopic* en todos os seus meandros, os seus recunchos, as súas maioritarias zonas de sombra, os esquinados territorios dos que sempre saíu ileso, coma o garda dos segredos, Andreotti. Talvez de aí xurdiu a brillante e visionaria idea dramática de *Il Divo* de prefiguralo coa mobilidade dun roedor. E así, Toni Servillo, inmenso sempre ás ordes de Sorrentino (e este ciclo deterase tamén, agora que tanto refulxe *La grande bellezza*, noutra das colaboracións de actor e director, *Le conseguenze dell'amore*), revístese dunha condición de roedor antropomórfico que parece representar mellor ca ningún outro a natureza de Belcebú, o sete veces primeiro ministro, o amañador de todas as conspiracións, da Operación Gladio á aterraxe forzosa do rei do petróleo Enrico Mattei, pasando polo golpe de estado de Valerio Borghese, polos pactos coa mafia, polas voaduras controladas dos xuíces Falcone ou Borsellino ou polo envelenamento do Papa Luciani. Todo ata acabar condenado por un bico, o que lle deu a Toto Riina en Palermo. Igual que a Al Capone, só puido frealo un delito fiscal.

E, unha vez desbancado Andreotti, *Il Divo*, e tras ser sepultada a República

baixo o ominoso nome de Tangentopoli, chegamos a Silvio Berlusconi. Dá igual que el fose parte de todo o anterior, que a súa fortuna a fíxese baixo a protección do pentapartito e de Bettino Craxi. Chegamos, pois, a Berlusconi. Do labirinto ao trinta. Quizais escarmentado do relativo curto alcance que lle ofrecía organizar unha película-demolição de *Il Cavaliere* ao redor dunha farsa, dunha imposible caricaturización da caricatura, onde o imitador sempre acabaría perdendo fronte ao orixinal (véxase Sabina Guzzanti e a súa voluntariosa *Viva Zapatero*), Nanni Moretti púxolle moita frialdade e sabio cálculo ao achegamento ao indestrutible bufón. É *Il Caimano* unha das miñas películas predilectas de toda a historia do cinema político e, en concreto, dos filmes deseñados na angustia de tratar cun drogadicto do poder mentres aínda está na súa posesión. Isto é, que de todo o habitual nestes perigosos supostos —realizar unha obra con carácter de manifesto urxente ou organizar minuciosamente o arsenal de pirotecnia contra o déspota rampante, ou a recorrencia máis tarde ou máis cedo a resortes melodramáticos ou sentimentalismos militantes— é xustamente do que foxe como gato escaldado Nanni Moretti na súa película de 2006.

A construción da película é un complexo e milimetrado exercicio de distanciamento que comeza pola idea do xogo das caixas chinesas de facer cinema dentro do cinema: unha película que fala sobre unha película que vai falar de Berlusconi. Todo o que sucede parece alleo a *Il Caimano*. Só que a película é irrealizable. Só Berlusconi pode facer crible a Berlusconi. E por iso as dúas secuencias nas que se usa material de arquivo para que o que fale sexa *Il Cavaliere*, sen intermediarios, é algo próximo ao cinema de terror mefistofélico. Só Nanni Moretti, que se reservou para ese magnífico e abrupto desenlace da Italia das mascaradas, pode facer dixerible a Berlusconi galopando entre labaradas nesta maiúscula ópera sobre o poder sen o poder. Neste periplo que deixa atrás, coma se fose o Vietnam do pacifista do napalm, a Italia arroibada dun século percorrido a sangue e a lume.

José Luis Losa

PROGRAMA

16 DE XANEIRO

Presentación de José Luis Losa

La dolce vita

Italia, 1960 | 174 min | Comedia | Dirección: Federico Fellini | Guión: Federico Fellini, Ennio Flaiano, Tullio Pinelly, Brunello Rondi | Música: Nino Rota | Intérpretes: Marcello Mastroianni, Anita Ekberg, Anouk Aimée, Yvonne Furneaux, Magali Noël, Alain Cuny, Annibale Ninchi, Walter Santesso, Lex Barker, Jacques Sernas, Nadia Gray, Valeria Ciangottini, Riccardo Garrone, Ida Galli, Audrey McDonald, Polidor, Enrico Glori

Marcello Rubini é un xornalista na busca de celebridades, que se move con insatisfacción nas festas nocturnas que celebra a burguesía da época. Cando se decata de que Sylvia, unha célebre diva do mundo do cinema, chega a Roma, cre que esta é unha grande oportunidade para conseguir unha gran noticia e, en consecuencia, perseguiraa polas festas nocturnas da cidade. Nesa viaxe, Marcello establece amizade cun intelectual existencialista ao que admira e que lle revela a visión deprimente dese mundo exorbitado e baleiro.

17 DE XANEIRO

Girolimoni, il mostro di Roma

Italia, 1972 | 98 min | Drama | Dirección: Damiano Damiani | Guión: Damiano Damiani, Fulvio Gicca Palli, Enrico Ribulsi | Música: Riz Ortolani | Fotografía: Marcello Gatti | Intérpretes: Nino Manfredi, Gabriele Lavia, Orso Maria Guerrini, Guido Leontini, Anna Maria Pescatori, Luciano Catenacci, Mario Carotenuto

Uns atroces crimes están a conmocionar a cidade de Roma: unhas nenas que non superan os cinco anos de idade son asasinadas tras seren vítimas de abusos sexuais. O autor é un mozo ao que encobre a súa familia. O réxime de Mussolini, que prometera orde e disciplina, atópase na necesidade imperiosa de descubrir o culpable e, dando paus de cego, arríscase cun simple sospeitoso para calar o pobo e conseguir que este aprobe a pena de morte con fins políticos. O chibo expiatorio será un home cosmopolita e mullereiro que leva unha vida de luxo e que pasea cun auto último modelo.

23 DE XANEIRO

La lunga notte del 43

Italia, 1960 | 110 min | Drama | Dirección: Florestano Vancini | Guión: Ennio de Concini, Pier Paolo Pasolini | Música: Carlo Rustichelli | Fotografía:

Carlo di Palma | Intérpretes: Belinda Lee, Enrico Maria Salerno, Gabriele Ferzetti, Nerio Bernardi, Raffaella Pelloni, Andrea Checchi, Alice Clements

Adaptación de *Cinque storie ferraresi*, de Giorgio Bassani. Como represalia polo asasinato do número un do poder fascista na cidade de Ferrara (en realidade, o crime foi ordenado por outro xerarca fascista), as Brigadas Negras fusilan once antifascistas.

24 DE XANEIRO

Partner

Italia, 1968 | 105 min | Drama | Dirección: Bernardo Bertolucci | Guión: Bernardo Bertolucci, Gianni Amico | Música: Ennio Morricone | Fotografía: Ugo Piccone | Intérpretes: Pierre Clémenti, Tina Aumont, Sergio Tofano, Giulio Cesare Castello, Romano Costa, Antonio Maestri, Mario Venturini

Versión libre do relato de Fiódor Dostoievski, "O dobre". Narra a historia de Jacob, un solitario profesor de teatro que inventa un desdoblamento da súa personalidade, unha versión de si mesmo extravertida, oposta por completo á súa natureza pechada ás relacións humanas, todo iso no marco dos movementos contraculturais de maio do 68.

30 DE XANEIRO

Romanzo di una strage

Italia, 2012 | 129 min | Drama | Dirección: Marco Tullio Giordana | Guión: Marco Tullio Giordana, Sandro Petraglia, Stefano Rulli | Música: Franco Piersanti | Fotografía: Roberto Forza | Intérpretes: Valerio Mastandrea, Pierfrancesco Favino, Michela Cescon, Fabrizio Gifuni, Luigi Lo Cascio, Laura Chiatti, Giorgio Colangeli, Omero Antonutti, Thomas Trabacchi, Giorgio Tirabassi

O 12 de decembro de 1969, unha explosión na milanesa Piazza Fontana destrúe a sede da Banca Nacional de Agricultura: morren dezasete persoas e outras noventa resultan gravemente feridas. No mesmo día, tres bombas explotan en Roma. O ministro do Interior, Franco Restivo, aposta por unha serie de medidas represivas ás que se opón Aldo Moro, ministro de Exteriores. A atribución dos atentados a un grupo anarquista leva á detención, tortura e asasinato dun militante desa banda; pero a autoría real provén do grupo de extrema dereita Ordine Nuovo, que pretende crear unha inestabilidade que propicie o golpe de estado de Junio Valerio Borghese, coñecido como *o Príncipe Negro*.

31 DE XANEIRO

Il Divo

Italia, 2008 | 110 min | Drama. Biografía | Dirección: Paolo Sorrentino | Guión: Paolo Sorrentino | Música: Teho Teardo | Fotografía: Luca Bigazzi | Intérpretes: Toni Servillo, Anna Bonaiuto, Piera Degli Esposti, Paolo Graziosi, Giulio Bosetti, Fanny Ardant, Flavio Bucci, Carlo Buccirosso, Giorgio Colangeli, Alberto Cracco, Lorenzo Gioielli, Gianfelice Imparato, Massimo Popolizio, Aldo Ralli, Giovanni Vettorazzo

Biografía, composta á maneira dun quebracabezas, do personaxe máis controvertido da vida política italiana da segunda metade do século XX, o democristián e sete veces presidente do goberno Giulio Andreotti. A partir do momento no cal Andreotti vai ser finalmente xulgado polas súas relacións coa mafia de Palermo e pola súa vinculación co asasinato do xornalista Mino Pecorelli, o filme vai revisando a súa ascensión política e a súa relación cos feitos máis escuros deses anos: o asasinato de Salvatore Giuliano, o secuestro e a execución de Aldo Moro polas Brigadas Vermellas, a actuación da loxia masónica P-2 ou a voadura do coche do xuíz antimafia Giovanni Falcone.

6 DE FEBREIRO

Il Caimano

Italia, 2006 | 122 min | Comedia. Drama | Dirección: Nanni Moretti | Guión: Nanni Moretti, Federica Pontremoli, Francesco Piccolo | Música: Franco Piersanti | Fotografía: Arnaldo Catinari | Intérpretes: Silvio Orlando, Margherita Buy, Jasmine Trinca, Elio De Capitani, Nanni Moretti, Michele Placido, Jerzy Stuhr, Giuliano Montaldo, Paolo Sorrentino, Matteo Garrone

Un veterano produtor de cinema de serie B afronta a súa última oportunidade para manterse na industria, un proxecto ambicioso centrado na chegada de Cristobal Colón a América. Pero, de súpeto, decide arriscarse e apostar por unha directora novel. Esta preséntalle o que el cre que é un *thriller*, pero en realidade trátase dunha incómoda biografía do entón presidente do goberno Silvio Berlusconi.

7 DE FEBREIRO

Le conseguenze dell'amore

Italia, 2004 | 100 min | Drama | Dirección: Paolo Sorrentino | Guión: Paolo Sorrentino | Música: Pascuale Catalano | Fotografía: Luca Bigazzi | Intérpretes: Toni Servillo, Olivia Magnani, Adriano Giannini, Antonio Ballerio, Gianna Paola Scaffidi, Nino D'Agata

Todos temos algún segredo, pero Titta Di Girolamo ten máis dun. Se non, por que queredes un home de cincuenta anos vivir oito no cuarto dun hotel? Oito

anos sen traballar, fumando en silencio, sentado no vestíbulo ou no bar do hotel, ben vestido pero sen grandes luxos. Unha atroz rutina, á espera eterna de que ocorra algo. Pero, que é o que ten que pasar? Titta ve pasar a vida sen expresar ningún sentimento ou emoción. Non ten a ninguén. Está só. É un home perdido por mor da contemplación de algo escondido, pero que é?, por que o contempla?, cales son os segredos inconfesables de Titta? A irrupción dunha muller contribúe a desvelar o que ocultou durante longo tempo.

20 DE FEBREIRO

Conferencia de clausura impartida por Javier Rebollo

Salò o le 120 giornate di Sodoma

Italia, 1975 | 117 min | Drama | Dirección: Pier Paolo Pasolini | Guión: Pier Paolo Pasolini | Música: Ennio Morricone | Fotografía: Tonino Delli Colli | Intérpretes: Paolo Bonacelli, Giorgio Cataldi, Umberto Paolo Quintavalle, Aldo Valletti, Caterina Boratto, Elsa De Giorgi, Sonia Saviange

Salò desenvólvese na República de Salò, no norte de Italia, durante os anos 1944 e 1945, en plena ocupación nazi. A película atópase dividida en catro segmentos que fan símil co Inferno de Dante: "Anteinferno", "Círculo das manías", "Círculo da merda" e "Círculo do sangue".

Catro homes poderosos, chamados o Presidente, o Duque, o Bispo e o Maxistrado, acordan casar as súas fillas nun ritual libertino. Coa axuda de varios colaboradores, secuestran dezaioito mozos e condúcenos a un palacio. Acompañanos catro ex prostitutas, cuxa función será a de contar historias que exciten os homes poderosos, que entón explotarán sexual e sadicamente as súas vítimas.

CGAC

DEPARTAMENTO DE PRENSA E COMUNICACIÓN

Rúa Ramón del Valle Inclán 2

15703 Santiago de Compostela

Tel.: 981 546 632 / Fax: 981 546 625

cgac.prensa@xunta.es

www.cgac.org

galicia

**XUNTA
DE GALICIA**